

Posudek na doktorskou disertační práci
Lenka Rajdlová, František Jakub Prokyš. Českobudějovický malíř.
Posudek školitele

Autorka této doktorské disertační práce, mgr. Lenka Rajdlová, se dlouhodobě zabývá problematikou umění 18. století v Českých Budějovicích a v přilehlém okolí. Již její bakalářská práce, právě tak i diplomní byla zaměřena k této problematice. Zvláštní pozornost pak věnovala Františku Jakubu Prokyšovi, malíři pozdního baroka a rokoka v jižních Čechách, zvláště v Českých Budějovicích. Také tato disertační práce je nakonec zaměřena především k němu, přestože původní záměr doktorského studia byl širšího záběru, tedy pokusit se zmapovat veškeré umělecké aktivity v 18. století na Českobudějovicku, ale mnoho dalších objevů zvláště na poli archivních dokumentů soustředily tuto práci ke jménu zmiňovaného malíře.

Za cíl této práce si autorka vytyčila sestavit podrobný katalog Prokyšových děl, tedy soustředit se na jeho malířské dílo. Jeho životní osudy se pak pokusila zasadit do širších kulturních souvislostí jižních Čech. V úvodu autorka konstatuje, že „malíř Prokyš byl zejména měšťanský malíř“, a proto zvolila měštšské prostředí Českých Budějovic, jež podrobně popsala, aby ilustrovala vztahy mezi malířem a jeho objednateli.

Přes obsáhlé bádání o baroku v Čechách v posledních desetiletích, možná už století, byla v oblasti Českobudějovicka věnována pozornost zvláště velkým osobnostem, které zde jako import zanechaly svá díla (např. Václav Vavřinec Reiner ad.). Soustavně a se zájmem o hlubší záběr se však tomuto regionu v dané době nikdo příliš nezabýval, což vyplývá také z poměrně krátké kapitoly, kde naše autorka vypsala a zhodnotila odbornou literaturu k studovanému tématu. Důležitější je její archivní průzkum. Věnovala se zápisům, vztahujícím se k životu malíře Prokyše, k zakázkám, které získával, ale prostudovala rovněž nepublikované místní kroniky a pamětní knihy, neopominula nezveřejněné poznámky a opisy starších badatelů (František Matouš). Jejím objevem pak jsou materiály klášterů kapucínů a piaristů, uložené v Národním archivu v Praze. Z této analýzy vyplynulo, že je stále co opravovat a hlavně doplňovat v kapitole malířského díla F.J. Prokyše.

Jak již řečeno, autorka předsunula před vlastní pojednání o zvoleném malíři a jeho díle rozsáhlou a strukturovanou kapitolu o uměleckém prostředí v Českých Budějovicích v 18. století. Zde se věnuje krátce dějinám města a pak rozebírá jednotlivé stavby, které byly přebudovány nebo nově postaveny a doplněny sochařskou nebo malířskou výzdobou. Pokud lze, tak se autorka věnuje také zadavatelům, objednatelům a mecenášům, kteří mnohdy sehráli i důležitou roli v profesním životě F.J. Prokyše. I v těchto kapitolách, kde se věnovala vývoji a popisu daných lokalit, uvádí archivní záznamy, které zpřesňují dosud známé informace. Vznikla tak jistá mozaika uměleckých aktivit v 18. století v Českých Budějovicích, kterou aktivně doplnil i Prokyš.

Autorka malíře Prokyše představuje jako toho, který „vynikal mezi svými současníky jak svými schopnostmi, tak příležitostmi, které se mu dostaly“. Zde podtrhuje přízeň vévody Josefa Adama knížete ze Schwarzenbergu, který mu zadával práce na celém svém panství, což Prokyše šťastně vyneslo na vrchol mezi lokálními umělci. Nejen to, Prokyš se stal i váženým měšťanem Českých Budějovic, což mu také zajistilo důležité zakázky. Tento sociální aspekt je důležitou notou v autorčině textu. Autorka Prokyše hodnotí především jako freskaře. V této technice dosahoval lepších výkonů než v malbě na dřevo či plátno. Jeho dílo nese stopy vrcholného baroka, ale zvláště v dekoraci profánních prostor (např. Bellarie) užíval již hravých rokokových forem. V mnoha případech autorka našla grafické předlohy, jimiž se Prokyš řídil. Zůstává však otevřenou otázkou, zdali jeho inspirací byly i některé práce původní, jako např. fresky ve vídeňských kostelech a palácích.

Podstatnou část této disertační práce tvoří katalog Prokyšova díla (s. 101-224). Je rozdělen na oddíly závěsné obrazy, pak nástěnné malby, jiné práce, nedochované nebo nezvěstné práce a připisované práce. Jednotlivá katalogová hesla jsou stejně členěna, kde je vedle technického popisu uvedena provenience, dále pak prameny a literatura. Samotné katalogové heslo je pak v závěru doplněno odstavcem Námět. Katalog je tedy těžištěm autorčiny práce, je zpracován pečlivě a věcně, stal se důležitým zdrojem pro celkové poznání malířského díla F.J. Prokyše. Práce je doplněna o podrobně zpracovaný seznam pramenů, který je rozdělen podle typu (matriky) a podle míst. Nechybí ani soupis literatury a kvalitně zpracovaná obrazová příloha. Autorka v této práci nově připisuje další obrazy k dílu Prokyšovu, doplňuje dosavadní literaturu o nové poznatky, ale také koriguje mylné informace, které byl dosud o umění jihočeského malíře publikovány.

Závěrem lze konstatovat, že posuzovaná práce je významným příspěvkem pro poznání malířského díla J.F. Prokyše, dokonce že si činí nárok na to být jeho monografií. Důležité je, že se autorka seznámila s tímto dílem v přímém kontaktu, a to i několikrát, že konzultovala své poznatky s různými odborníky. Její práce tedy vyrůstala od samotného artefaktu. Druhým důležitým krokem byl autorčin zájem o pramenné dokumenty, které se snažila najít v různých souvislostech, což jak nahoře konstatováno přineslo rovněž celou řadu nových poznatků. Objevná je práce i z hlediska nových připsání, kterými autorka obohatila Prokyšův katalog. Obraz malíře Prokyše pak budovala na základě těchto dvou přístupů. A tak vznikla práce bohatá na informace, ke které se bude muset každý další badatel vracet. Zůstala také celá řada nevyřešených problémů, které nebylo možno zvládnout, jako např. místo a datum narození umělce, protože příslušná archiválie chybí, ale jistě i širší zasazení do souvislostí baroka v jižních Čechách, srovnání s ostatní uměleckou produkcí, jak lokální, tak i v ostatních ohledech českých či středoevropských. To je ovšem práce dlouhá a namáhavá a věřím, že se ji mgr. Lenka Rajdlová bude v dalších letech věnovat a publikovat v dalších odborných pracích.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 21. ledna 2013

Doc. PhDr. Martin Zlatohlávek, PhD.